

AB'DEN NORMALLEŞME SÜRECİNE KATKI SAĞLAMAYAN GİRİŞİMLER

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Son yıllarda, Ermeni diasporasının, Ermeni aşırı milliyetçilerinin provokasyonları ve kara propagandalarına rağmen, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki ilişkilerin normalleşmeye en yakın günleri yaşanmaktadır. Bu kapsamda, üçüncü tarafların bölgede istikrarın sağlanmasına katkı sağlayan bazı çabaları da yer almaktadır.

Bu tür girişimlerden biri de Avrupa Birliği (AB) tarafından Şubat 2023te kurulan, Azerbaycan ve Ermenistan arasında oluşabilecek herhangi bir gerginliğin önlenmesi için Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası kapsamında Ermenistana gönderilen bir AB sivil misyonudur (İng. *EU Mission in Armenia - EUMA*). Ancak, Misyonun tarafsızlıktan uzak bir tutum izlediği görülmektedir. EUMANın bölgedeki varlığının Ermenistan tarafından suiistimal edileceğinden korkulduğunu ifade eden *EU Observer* yazarı Maurizio Geri, müzakerelerin Misyonun taraflı tutumu yüzünden zarar gördüğünü ve Azerbaycanın ABden uzaklaşması ihtimalini doğurduğunu vurgulamıştır^[1]. Geri, EUMANın Laçın koridorunu abluka altına alan Karabağdaki yasadışı Ermeni askeri birliklerini düzenli bir şekilde uzaklaştırmaya başlamasının doğru olacağını belirtmiştir.

Burada, öncelikle EUMANın askeri değil, sivil bir misyon olduğunun, bölgede gözlem yapmaya ve Azerbaycan - Ermenistan sınırındaki güvenlik durumunun raporlanması için bulunduğu belirtilmesi önem taşımaktadır. Görevleri arasında, Ermenistanda çatışmalardan etkilenen bölgelerde insan güvenliğine katkıda bulunacağı ve Ermenistan ile Azerbaycan arasında güven inşa edilmesine katkıda bulunacağı hususu da dikkat çekmektedir. Bu ifadede ve bölgeye misyon gönderilmesi kararında pek çok eksik nokta bulunmaktadır. Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki ilişkilerin basit bir gerginlikle açıklanamayacağı ortadadır. 2020deki Karabağ Savaşında hezimete uğrayan Ermenistan tarafından sürekli saldırılar ve tahrikler gerçekleşmektedir. Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan siyasal düzlemde normalleşme sürecine katkı sağlayan açıklamalarda ve girişimlerde bulunsa da, askeri düzlemde köşe kapmaca oynanmaktadır. AB ise Ermenistanda çatışmalardan etkilenen ifadesini kullanarak ve sınırın yalnız Ermenistan tarafına misyon görevlendirerek tarafsızlığını ortaya koymuştur. Azerbaycanda çatışmalardan etkilenen bölgelerdeki insanlar AB nezdinde yok hükmündedir. Şuşanın yerle bir edildiği, Ermenistanın Karabağda verdiği maddi ve manevi zararın görmezden geldiği ortadadır. EUMA misyonunun tarafsızlığının sağlanması ABnin normalleşme sürecine ilişkin samimiyetini gösterebilirdi. Ancak böyle bir girişimde bulunulmamıştır.

Ayrıca, askeri düzeyde 2020den beri yenilgiyi kabul edemeyen bir Ermenistan vardır. Ermenistanın provokatif yaklaşımları ve bölgedeki gerilimler, iki yılda bir yenilenecek sivil bir misyonla kısa sürede çözülemeyecek kadar ciddidir[2]. Buradaki sivil misyonun verdiği mesaj, açık bir şekilde, Ermenistanın yanında olduğu, diğer taraftan Ukrayna – Rusya Savaşı dolayısıyla, Rusyaya karşı bölgede ABnin varlığını hissettirmek amacı taşıdığıdır.

Başka bir nokta ise, İran – Ermenistan – Rusya arasında geniş kapsamlı bir işbirliğinin dikkat çektiğidir[3]. *EU Observer* yazarı Geri makalesinde, ABnin Ermenistanın Rusya ile geniş kapsamlı ekonomik ve askeri bağlarını kabul edip etmeyeceğini sormaktadır. Burada biraz geçmişe giderek Ermenistanın manevralarını hatırlamak faydalı olabilecektir. Hatırlanacağı üzere, 2014 yılında Ermenistan ve AB güçlendirilmiş ortaklık ve işbirliği anlaşmasını tam imzalayacakları sırada, Ermenistan Rusyanın etkisiyle Avrasya Ekonomik Birliğine yönelmişti. Benzer şekilde, Ermenistanın Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (İng. *North Atlantic Treaty Organization* – NATO- Kolektif Güvenlik Antlaşması Örgütü (İng. *Collective Security Treaty Organization* – CSTO)ikileminde tercihinin CSTOdan yana olduğunu biliyoruz[4]. Tabii, bugün içinde bulunulan durum daha farklı olsa da, AB yakın geçmişte Ermenistanın beklenmedik kararlarla Batının alternatiflerini tercih ettiğini unutmuş görünürken aynı zamanda Azerbaycan gibi işbirliğine açık ve Rusyaya enerji konularında alternatif olabilecek bir ülkeyi de kendinden uzaklaştırmaktadır. ABnin bu bölgeye ilişkin karar ve girişimlerinde daha profesyonel ve hassas olması her şeyden önce kendi açısından yararlı olabilecektir.

*Fotoğraf: <https://armenianweekly.com/2023/01/30/eus-new-observer-mission-in-armenia-what-next/>

[1] Maurizio Geri, The EUs Armenia Mission Needs a Holistic Rethink, *euobserver.com*, *EU Observer*, 17 April 2023, https://euobserver.com/opinion/156920?utm_source=euobs&utm_medium=rss.

[2] EU Mission in Armenia (EUMA), February 2023, <https://www.eeas.europa.eu/sites/default/files/documents/2023/Factsheet-EUMA-Armenia.pdf>.

[3] Maurizio Geri, https://euobserver.com/opinion/156920?utm_source=euobs&utm_medium=rss.

[4] Hazel Çağan Elbir, <https://avim.org.tr/tr/Yorum/ERMENISTAN-IN-DENGE-SIYASETI>.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik

Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2024. "AB'DEN NORMALLEŞME SÜRECİNE KATKI SAĞLAMAYAN GİRİŞİMLER." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2023 / 18. Mayıs 09. Erişim Temmuz 17, 2024. <https://avim.org.tr/public/tr/Yorum/AB-DEN-NORMALLESME-SURECINE-KATKI-SAGLAMAYAN-GIRISIMLER>

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE

Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax:** +90 (312) 438 50 26

 @avimorgtr

 <https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi>

E-Posta: info@avim.org.tr

<http://avim.org.tr>

© 2009-2024 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır